

2

La tardor als Museus

Text de la conferència dins del cicle al voltant dels «Artistes d'adopció», en el marc de **La tardor als Museus 2021**

Edita i coordina

 Departament de Cultura, Patrimoni
i Política Lingüística
Consell de Mallorca

Xarxa de Museus
Consell de Mallorca

ROBERT I DOROTHY BRADBURY, ARTISTES DE DEIÀ

Mariàngels Castañer

Deià, un poble que a partir de la primera meitat del segle xx, es convertí en refugi de grans artistes, nobles i escriptors d'arreu del món. Fou un lloc idíl·lic, per l'emplaçament, envoltat de muntanyes i amb vistes a la Mediterrània, un poble d'una bellesa fascinatora, envoltat de cases de pedra, tradicionals de l'arquitectura mallorquina, amb carrers empedrats i empinats, uns boscos plegats de marjades i d'oliveres mil·lenàries i amb cales paradisiàques. Emmarcat dins l'espai natural de la serra de Tramuntana, declarada patrimoni mundial per la UNESCO l'any 2011, en la categoria de paisatge cultural, és un espai que per la seva cultura, història, identitat i tradicions, fou mereixedora de tan digna protecció. Deià fou un refugi del qual moltes personalitats quedaren fascinades, ja fos per la seva bellesa, llum o calma. En les darreres dècades Deià ha sofert canvis importants, i no és el lloc tranquil dels anys cinquanta que conegueren els Bradbury, però avui dia segueix mantenint un caire especial que el fa únic i diferent de la resta dels pobles de Mallorca.

Robert i Dorothy Bradbury, foren dos estrangers més que s'enamoraren de Deià. La primera vegada que visitaren el poble, tingueren clar que era on volien assentar-se i créixer, juntament amb la seva filla Suzanne, com a família, com a persones i com a artistes. Ambdós originaris dels Estats Units, es conegueren quan cursaven estudis artístics a l'Escola de Belles Arts de San Francisco, Robert Smith Bradbury (1912 - 2011) era de Portland (Oregon), i Dorothy Anne Drury (1913 - 1980), de San Francisco (Califòrnia). Després d'uns anys de festeig, el 1937 es casaren en una cerimònia íntima, i el 1949, nasqué la seva única filla, Suzanne Bradbury, pianista de reconegut prestigi internacional.

Els Bradbury foren un matrimoni amant de l'art, finalitzada la formació a l'Escola de Belles Arts de San Francisco, continuaren rebent classes particulars d'una de les seves professores, Marian Hartwell (1891 - 1990),¹ de la qual podem dir que fou l'encarregada de transmetre el gran interès i l'admiració per l'art europeu a la jove parella. Robert i Dorothy es convertiren en grans seguidors dels màxims representants dels moviments artístics, com l'impressionisme o el postimpressionisme, admiraren les obres de Pierre Auguste Renoir,

1 Fullana, Catalina; Frau, M. Antònia; De Juan, José Luis: *Robert i Dorothy Bradbury*. Consell de Mallorca. Departament de Cultura i Patrimoni, 2008, p. 11.

Paul Cézanne, Paul Gauguin o Vincent van Gogh, però també seguien de ben a prop les primeres avantguardes, de la mà de Henry Matisse o Pablo R. Picasso.

El primer viatge que feren a Europa fou l'any 1949, pocs mesos després del naixement de Suzanne, la feliç família va triar com a primer destí Amsterdam, on pogueren admirar l'obra de Vincent van Gogh. Posteriorment, es traslladaren a la capital europea de l'art, París, allà visitaren infinitat de galeries d'art i els grans museus de la ciutat. Robert, ja de ben jove, mostrà un gran interès per l'art egipci i islàmic, i així en la visita al Museu del Louvre pogué admirar infinitat d'objectes i de col·leccions de les més belles dinasties. L'estada a París no durà tot el que el matrimoni hagués desitjat, la vida a la capital resultava una mica excessiva per al jove matrimoni i veien com, de manera molt sobtada, els estalvis minvaven; d'aquesta manera, decidiren traslladar-se al sud del país, en concret a Ais de Provença, ciutat natal de Paul Cézanne, per conèixer-ne més en profunditat l'obra, recorregueren els punts principals on l'artista francès trià per plasmar bona part de l'obra, com la muntanya Sainte-Victorie. D'Ais de Provença anaren a Menton, un poble costaner i de clima mediterrani, on romangueren unes poques setmanes, per finalment traslladar-se a Florència. D'aquest primer viatge s'endugueren impressions meravelloses, però entre moltes altres coses, fou quan sentiren a xerrar per primera vegada de les Illes Balears, d'aquesta manera tingueren molt clar que tard o d'hora tornarien, i que el viatge següent que fessin a Europa seria a les illes del Mediterrani, més concretament a Eivissa, anaven a la recerca d'una bellesa encisadora de la qual havien sentit molt a parlar.

Coincidint amb la finalització de la guerra de Corea (1950 - 1953), decidiren viatjar a Eivissa, la primera estada fou a Sant Antoni, però durà poquet, volien conèixer la petita de les illes, Formentera. No és d'estranyar que quedassin embadalits, en els anys cinquanta a Formentera, la majoria dels formenterencs i formenterenques vestien amb les robes típiques pageses, es dedicaven sobretot a les tasques del camp i hi dominava un silenci i una tranquil·litat únics, i tant Robert com Dorothy saberen involucrar-se amb l'ambient de l'illa i participar en moltes de les tasques que formaven part de la vida diària dels habitants.² La falta de recursos econòmics feu que novament es traslladessin a Califòrnia, però el 1955 tornaren i visitaren per primera vegada Mallorca i Deià, un poble del qual havien sentit a xerrar durant l'estada anterior a Eivissa. Des del primer moment tingueren clar quina seria la seva futura residència, l'ambient humil i tranquil, el paisatge de muntanya i costaner, la llum, els camps d'oliveres i marjades bastà perquè el matrimoni s'assentàs definitivament a Deià. Però els Bradbury no foren els únics estrangers residents al poble que al llarg dels anys trenta, quaranta i cinquanta també descobriren Deià, el seu encant particular o feu que passessin llargues temporades o que hi establissin la residència de manera definitiva, és el cas dels també artistes Archie Gittes (1903 - 1991),³ William Ross Abrams (1920

² Fullana, Catalina; Frau, M. Antònia; De Juan, José Luis: *Robert i Dorothy Bradbury*. p. 14.

³ Romaguera Rubí, Climet: *Un paradís obert al món artistes anglesos i nord-americans a Mallorca, 1900 - 1965*, en *La musa i la mar. Viatgers, artistes i escriptors anglòfons a Mallorca (1900 - 1965)*, Ajuntament de Palma, Arxiu Municipal de Palma, 2015, p. 27.

- 2006),⁴ William Waldren (1924 - 2013),⁵ Georges Sheridan (1923 - 2008),⁶ Norman Yanikum (1918 - 1988)⁷ o Mati Klarwein (1932 - 2002),⁸ alguns dels quals formaria part del grup artístic Es deu des Teix, i que acabarien convertint Deià en uns dels pobles més bohèmics de tota la Mediterrània.

La dècada dels cinquanta marca un abans i un després en la trajectòria artística de Robert i Dorothy Bradbury. Pel que fa a Robert, poques obres es conserven de l'etapa anterior, algunes de les pintures que s'han conservat evidencien una clara influència en l'obra de Paul Cézanne, sobretot pel tipus de pinzellada, pels colors i algunes formes geomètriques dins la pintura de paisatge. En el cas de Dorothy, l'obra anterior als anys cinquanta mostra una forta influència del cubisme, en concret amb l'obra de Pablo R. Picasso, les natures mortes i la representació de la figura femenina es caracteritzen per una simplicitat absoluta en les formes, una constant en l'obra d'aquesta etapa pictòrica de la jove Dorothy, que tan sols podem conèixer per algunes fotografies de l'àlbum familiar.

A partir de l'estada a Formentera s'observen uns canvis en ambdues trajectòries, els dos capten la singularitat del paisatge, plasmen el dia a dia dels habitants i fugen de l'anterior geometrització. Treballen els colors més càlids, els blaus més intensos, característics del Mediterrani. Assentats a Deià, els Bradbury continuen amb una activitat i projecció artística frenètiques, sobretot als Estats Units. Tant Robert com Dorothy, el 1958, exposaran les seves obres en dues galeries d'art de Palma, Dorothy ho farà en el Cercle de Belles Arts de Palma, i Robert, a la Galeria Quint, també de la capital.

La tasca d'ambdós artistes canvia quan parlem dels anys seixanta i setanta. Durant els anys seixanta, i pel que fa a Dorothy, treballa en una tècnica pròpia de gravat, que ella anomena monotips, és una tècnica molt similar a la xilografia, però en lloc d'estampar sobre fusta ho fa sobre guix. Tot i el canvi en la tècnica, i el format de les obres, no deixa de banda les pintures a l'oli i pastel, on els paisatges de la costa de Deià, de Llucalcari o del Port de Sóller són els protagonistes; en els paisatges urbans de les ciutats d'Alacant o de Viena, ciutats on residiren temporalment per continuar amb la formació musical de Suzanne, s'aprecia l'interès per la representació arquitectònica d'aquestes ciutats, que serveixen d'inspiració a Dorothy, que treballa amb uns colors més càlids, unes línies corbes més marcades i unes formes en tot el conjunt que recorden l'estil de tendència naïf.

4 Romaguera Rubí, Climet: *Un paradís obert al món artistes anglesos i nord-americans a Mallorca, 1900 - 1965*. p. 29.

5 Romaguera Rubí, Climet: *Un paradís obert al món artistes anglesos i nord-americans a Mallorca, 1900 - 1965*. p. 32.

6 Romaguera Rubí, Climet: *Un paradís obert al món artistes anglesos i nord-americans a Mallorca, 1900 - 1965*, p. 32.

7 Romaguera Rubí, Climet: *Un paradís obert al món artistes anglesos i nord-americans a Mallorca, 1900 - 1965*, p. 33.

8 Moragues Jaulin du Seutre, Gudi: *A la seva llum inconfusible, a Mati Klarwein. La llum del somni*. Departament de Cultura, Patrimoni i Esports. Consell de Mallorca, 2018, p. 11.

Dorothy Bradbury. *Vista de Lluçacari*, 1962/63.

De 1960 a 1972, Robert treballarà exclusivament la ceràmica i hi experimentarà amb el color, decorarà les peces amb motius de clara influència islàmica, no deixarà cap espai en blanc i totes les peces quedaran ornamentades amb infinitat de formes geomètriques, vegetals i figures zoomorfes. En una entrevista inèdita a la tardor de 2007 digué el següent: «El disseny pertany a la forma, no és tan sols un dibuix pintat sobre una ceràmica, sinó que en completa i en realça la forma.»⁹

Robert Bradbury: *Ceràmica*, c. 1965

⁹ Fullana, Catalina; Frau, M. Antònia, De Juan, José Luis: *Robert i Dorothy Bradbury*. p.27.

En la dècada dels setanta, i última etapa en la trajectòria artística de Dorothy, estudiarà molt detingudament el cos femení. Al llarg d'aquests anys un grupet d'artistes de Deià, en el qual es trobava Dorothy, es reunien per estudiar amb una model el nu femení,¹⁰ un bon grapat d'obres d'aquesta etapa mostren una clara influència en l'obra de Henry Matisse, el nu femení en un estudi interior, gerros amb flors, estores ornamentades àmpliament, el quadre dins el quadre, finestres o balcons que s'obren a l'exterior per donar entrada a la llum, però també hi ha un retorn a l'obra de Pablo R. Picasso, pel que fa sobretot als rostres de les dones, tots aquests aspectes són els predominants en aquesta etapa de Dorothy, que malauradament es veu truncada amb la defunció, el 1980.

Dorothy Bradnury: *Nu reclinat*, 1973.

Pel que fa a l'obra de Robert, al llarg de tota la dècada dels anys setanta es dedica al treball dels tapissos. Passa de la ceràmica al tapís, alguns d'aquests sobrepassen els dos metres de llargada. Dedica hores i hores a l'estudi de l'art decoratiu, sobretot de l'art islàmic, persa i xinès, un interès que ja començà de jove i que no deixarà mai d'interessar-li al llarg de tota la seva trajectòria artística. Pel que fa al treball dels tapissos, arribarà a fer fins a tretze models, tots ells fets amb pastel a l'oli damunt paper.

La mort de Dorothy marca un punt d'inflexió en l'obra de Robert, qui decideix deixar de treballar en grans projectes per dedicar-se a treballs més petits. Durà a terme un seguit de sèries on pretén trobar un estil propi, tot i que la influència de l'art egipci retorna en la seva obra, en unes sèries de pintures, com són *Oriental paintings*, *Egyptian designs*, *Linear*

¹⁰ Fullana, Catalina; Frau, M. Antònia, De Juan, José Luis: *Robert i Dorothy Bradbury*. p 24.

coloured landscapes and figures i *Colour illusions*,¹¹ la majoria es caracteritzen per no deixar espais sense pintar, fons molt decorats, seguint la línia emprada en els tapissos, els personatges que hi apareixen, en la majoria són dones de clara influència egípcia, és a dir, pel que fa al rostre, només apareix de perfil, en algunes sèries, la figura femenina es veu més accentuada gràcies a l'ús de la línia negra que fa que les faccions del rostre quedin més marcades, cossos completament nus i engalanats amb joies; en definitiva, una barreja de personatges acompanyats en alguns casos d'animals i de fons florals, que ens porten a visions una mica fantasies, i que ens acosten a la pinzellada de Paul Gauguin. Els anys següents recuperarà el treball i l'estudi del paisatge, fent servir la pintura a l'oli i pastel damunt paper, i continuarà amb l'estudi del color i de la composició de les formes dins el paisatge. Robert, traslladarà la residència a Sóller, on viurà al costat de la seva filla Suzanne.

Robert Bradbury: *Sense títol*, 1990.

L'obra dels Bradbury ha estat exposada en múltiples exposicions; en el cas de Dorothy, cal dir que només l'exposició que li dedicà el Cercle de Belles Arts de Palma fou l'única en vida de l'artista a Mallorca; a escala internacional l'obra ha estat exposada a Zuric, Portland, San Francisco i Nova York; i a Mallorca, Palma, Felanitx, Deià i Sóller han acollit l'obra. Així com Dorothy gaudí de més exposicions individuals, Robert participà més en col·lectives i la gran majoria a Mallorca. De les exposicions més recents dedicades al matrimoni nord-americà, voldria destacar l'organitzada pel Consell de Mallorca en el Museu Krekovic, «Robert i Dorothy Bradbury», Palma (2008); el catàleg d'aquesta exposició és el més complet, ja que recull entrevistes inèdites a Robert Bradbury, així com un ventall ampli d'anècdotes i

¹¹ Fullana, Catalina; Frau, M. Antònia; De Juan, José Luis: *Robert i Dorothy Bradbury*. p. 29.

de coneixement al voltant de les respectives trajectòries. Can Prunera Museu Modernista dedicà al matrimoni l'exposició «Bob i Dorothy Bradbury. Color i passió», Sóller (2015), però en aquesta ocasió no s'acompanyà d'un catàleg. Posteriorment, la Galeria Sa Tafona, Belmond La Residencia, de Deià, en el 2018, decidí una retrospectiva al matrimoni, i en el cas de l'exposició «La musa i la mar. Viatgers, artistes i escriptors anglòfons a Mallorca (1900 - 1965)» a l'Arxiu Municipal de Palma (2015) fou col·lectiva, amb obres d'altres artistes i escriptors.

El 2015, juntament amb Antònia M. Miró i Trinitat Morell, vaig tenir l'oportunitat de formar part en el muntatge de l'exposició que es feu a Can Prunera Museu Modernista; per a aquella exposició fou clau la predisposició de Suzanne Bradbury, qui ens obrí les portes de casa seva i al llegat artístic dels seus pares. Poder conversar amb ella envoltada de les obres més representatives de Robert i Dorothy fou molt enriquidor. Una vegada més, i de cara a la participació en el cicle «La tardor als museus», Suzanne ha volgut col·laborar, un gest que li agraeixo molt. L'obra dels Bradbury és importantíssima per continuar configurant la imatge artística de la Mallorca del segle xx, i sobretot pel referent a la resta d'artistes estrangers que també triaren Mallorca com a centre de producció i d'inspiració de les seves obres.

Bibliografia consultada

- Fullana, Catalina; Frau, M. Antònia; De Juan, José Luis: *Robert i Dorothy Bradbury*. Departament de Cultura i Patrimoni. Consell de Mallorca, Palma, 2008.
- Moragues, Guidi; Llop, José Carlos; Saint Jacques, Jilian: *Mati Klarwein. La llum del somni*. Departament de Cultura, Patrimoni i Esports. Consell de Mallorca, Palma, 2018.
- De Montaner, P.; Rosselló Pons, Magdalena: *La musa i la mar. Viatgers, artistes i escriptors anglòfons a Mallorca (1900 - 1965)*. Arxiu Municipal de Palma. Ajuntament de Palma, 2015.

Altres catàlegs

- Suñer, Francisca: *Dorothy Bradbury. Pintures i dibuixos de Mallorca. Cròniques d'una artista a Mallorca (1953 - 1980)*, Palma, 1993.

DISSENY GRÀFIC: ESTUDI TONIBAUZA